

УДК.37.013.42
DOI

НОРВЕЗЬКИЙ ДОСВІД У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ ДІТЕЙ: ПОТЕНЦІАЛ ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Іванова Ірина, кандидатка педагогічних наук, доцент, доцент кафедри психології, соціальної роботи і педагогіки Університету «Україна» (м.Київ).

ORCID: 0009-0002-8735-1796

Email: irboriv@gmail.com

Нищімна Ірина, студентка спеціальності «Соціальна робота» Університету «Україна», волонтерка волонтерської організації «Livet vil vinne» (Норвегія).

Email: inischimnaya@gmail.com

У статті висвітлюються результати дослідження, проведеного в Норвегії, щодо вивчення норвезького досвіду у сфері захисту прав дітей, потенціалу впровадження в Україні. У процесі дослідження схарактеризовано правову та організаційну систему захисту дітей в Норвегії, проаналізовано діяльність державних соціальних служб і громадських організацій, визначено перспективи імплементації норвезького досвіду в Україні. Використовувався теоретичний аналіз положень наукових публікацій у сфері соціальної роботи і соціальної педагогіки, міжнародних документів і нормативно-правової бази соціального захисту дітей в Норвегії, проводилось емпіричне дослідження. Встановлено, що система соціального захисту в Норвегії ґрунтується на проактивному підході, багаторівневому контролі за рішеннями органів опіки та широких можливостях для підтримки сімей. Результати опитування респондентів із Норвегії показав, що загалом норвезька модель розглядається як ефективна завдяки розвиненій законодавчій базі, фінансовій підтримці та мультидисциплінарному підходу до роботи з дітьми та сім'ями.

Ключові слова: права дітей, Норвегія, соціальний захист, міжнародний досвід, Україна, адаптація, соціальні служби.

NORVEGIAN EXPERIENCE IN THE FIELD OF CHILDREN'S RIGHTS PROTECTION: POTENTIAL FOR IMPLEMENTATION IN UKRAINE

Ivanova Iryna, Candidate of Pedagogical Sciences, docent, Associate Professor of the Department of Psychology, Social Work and Pedagogy, University «Ukraine» (Kyiv).

ORCID: 0009-0002-8735-1796

Email: irboriv@gmail.com

Nyshchymna Iryna, student of the specialty «Social Work», University «Ukraine» (Kyiv), volunteer of the volunteer organization «Livet vil vinne» (Norway).

Email: inischimnaya@gmail.com

The article presents the results of a study of the Norwegian experience in protecting children's rights and the possibilities of applying its elements in Ukraine. The research characterizes the legal and organizational framework of child protection in Norway, analyzes the work of state and non-governmental organizations, and outlines prospects for adapting effective practices to Ukrainian realities. The methodological basis includes theoretical analysis of scientific publications (primarily Norwegian researchers in the European Journal of Social Work), international documents, and the

national legal framework of Norway. Comparative and empirical methods were used to identify similarities and differences between the Norwegian and Ukrainian systems.

It was found that Norway's child protection model relies on a proactive, family-centered approach, multi-level supervision of guardianship decisions, and comprehensive family support. Its effectiveness is ensured through transparent procedures, independent oversight, and judicial control, which enhance accountability and legality of social interventions.

Survey results among Norwegian experts confirmed the system's efficiency due to strong legislation, multidisciplinary teamwork, and adequate funding. However, respondents noted potential difficulties in adapting this model in Ukraine, including differences in legal systems, insufficient financing, and the need to retrain professionals. At the same time, most respondents acknowledged that certain elements – such as early social intervention, interagency cooperation, and financial support for families – could be successfully introduced in Ukraine, emphasizing the importance of reforming national child protection mechanisms in line with best international practices.

Keywords. *Child rights, Norway, social protection, international experience, Ukraine, adaptation, social services.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Захист прав дітей є пріоритетним напрямом соціальної політики як у міжнародному, так і в національному контексті. Україна, перебуваючи в умовах соціально-політичної нестабільності та військових загроз, потребує ефективних моделей соціального захисту найуразливіших груп, зокрема дітей. У цьому контексті актуальним є вивчення досвіду Норвегії – країни з однією з найефективніших систем захисту прав дітей у Європі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В рамках дослідження вивчалися соціальні, економічні, педагогічні, психологічні аспекти соціальної роботи з дітьми в Норвегії в працях українських науковців. Так, С.Медулич [21] аналізує соціальний захист дітей в Норвегії, зокрема надання дітям, які живуть в умовах, які негативно позначаються на їхньому здоров'ї і розвитку, необхідну допомогу і захист на рівні основних профілактичних заходів, а також профілактичних заходів в родині і так званих захисних заходах. А.Бровко [20] характеризує правові аспекти соціального захисту дітей в Норвегії, зокрема діяльність служб соціального захисту дітей.

У норвезьких дослідженнях вивчаються умови проживання дітей, яким надається допомога, – в сім'ї та під опікою [19]; досліджуються особливості використання стандартизованої дослідницької методики і адаптація її до дитячого віку, що сприяє появі нових знань і правил практики соціальної роботи із дітьми [14]; аналізуються контакти між дітьми та їхніми біологічними батьками у три вікові періоди – дитинство, підлітковий вік та дорослий вік, схарактеризовано різні моделі контактів дітей з матерями і батьками [8].

Представляє інтерес дослідження національних відмінностей в особливостях соціального захисту дітей в Англії, Норвегії, Польщі та Румунії [15]. Досліджуючи основні проблеми виховання дітей, пов'язані із незадовільним доглядом за дитиною, зловживанням алкоголем, психічними розладами, інтелектуальною недостатністю, виявлено, що переважна більшість респондентів погоджується із обмеженням батьківської свободи, або з обов'язковим втручанням для покращення благополуччя дитини. Так 93% норвезьких респондентів (найвищий показник) зловживання алкоголем вважають причиною вилучення дитини з-під батьківської опіки. У дослідженні звертається увага на великі протиріччя між висвітленням особливостей захисту дітей в Норвегії засобами масової інформації («Прихований скандал Норвегії», ВВС, 2018) і стабільно високими місцями за всіма показниками у справі захисту прав дітей, благополуччя дітей, а також Цілей сталого розвитку стосовно дітей, заходів щодо процвітання і верховенства права.

Доречним є звернення уваги на дослідження ефективності використання цифрових технологій і соціальних мереж у соціальній роботі з дітьми в Норвегії [13], особливостей їх

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

впливу на стосунки фахівців і клієнтів, збереження довіри між ними.

В умовах збільшення чисельності біженців в Норвегію через війну в Україні представляють інтерес дослідження соціальної роботи з дітьми-мігрантами [9]. Доводиться впевненість соціальних працівників у наданні послуг з урахуванням культурних особливостей в Норвегії, оцінюються провідні фактори впливу на основі вивчення взаємозв'язку між само ефективністю та особистими та робочими ресурсами соціальних працівників.

У центрі уваги – також дослідження норм виховання дітей у норвезькій службі захисту дітей [12]. Норвезькі автори використовують метод напівструктурованого інтерв'ю працівників служби, які діляться досвідом роботи із сім'ями середнього класу, висвітлюють своє уявлення про досконале батьківство.

Еволюція теоретичних засад соціальної роботи з дітьми у Норвегії відбувалася під впливом соціальних трансформацій, міжнародного співробітництва та юридичної практики, що сприяло поступовому розширенню гарантій прав дитини у глобальному масштабі. Виникає потреба у дослідженні адаптації прогресивних міжнародних стандартів захисту дітей, враховуючи як історичний досвід, так і сучасні тенденції у сфері соціального захисту.

Мета та завдання. Мета – висвітлити результати дослідження особливостей норвезької моделі захисту прав дітей та проаналізувати можливості її адаптації до українських умов.

Завдання: охарактеризувати правову та організаційну систему захисту дітей у Норвегії; проаналізувати діяльність соціальних служб і громадських організацій; виявити перспективи імплементації норвезького досвіду в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасному світі створена багаторівнева, комплексна система міжнародно-правових документів, які регламентують захист прав дитини, забезпечуючи нормативну базу для захисту її прав та свобод на глобальному та регіональному рівнях. Центральне місце в цій системі займає Конвенція ООН про права дитини (1989 року) – універсальний міжнародно-правовий акт, який отримав найширшу підтримку серед держав світу. Цей документ вперше визнав дитину не лише об'єктом опіки, а й самостійним суб'єктом прав, що мають юридичну силу. Конвенція містить детальний перелік громадянських, політичних, економічних, соціальних і культурних прав дитини, серед яких – право на життя, освіту, охорону здоров'я, захист від насильства, експлуатації та дискримінації. Особливої уваги заслуговує закріплений у Конвенції принцип «найкращих інтересів дитини», який передбачає пріоритетність інтересів дитини при прийнятті будь-яких рішень, що її стосуються [4].

Поряд із Конвенцією ООН важливе місце посідають і регіональні міжнародні акти, які деталізують загальні положення універсальних документів із урахуванням особливостей конкретних регіонів. Одним із таких документів є Європейська конвенція про здійснення прав дітей (1996 року) [5], розроблена Радою Європи. Її положення деталізують механізми реалізації прав дитини в судових та адміністративних процедурах, зокрема гарантують право дитини бути заслуханою у всіх процесах, що стосуються її майбутнього, а також зобов'язують держави забезпечувати доступ дітей до правової допомоги та юридичного представництва. Важливим елементом цієї Конвенції є створення спеціалізованих органів медіації та правового захисту в справах, пов'язаних із сімейними конфліктами, опікою, усиновленням тощо.

З розвитком цифрових технологій та посиленням нових загроз особливо актуальною стала Лансаротська конвенція Ради Європи (2007) [6] про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства. Вона є першим міжнародним документом, який передбачає всебічний кримінально-правовий захист дітей від усіх форм сексуальної експлуатації, включаючи злочини в онлайн-просторі. Лансаротська конвенція встановлює обов'язок держав запроваджувати превентивні заходи, навчальні програми для дітей та дорослих, а також створювати ефективні механізми реабілітації жертв сексуального насильства. Особливий акцент зроблено на міжнародній співпраці правоохоронних органів та

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

гармонізації кримінального законодавства держав-учасниць.

Норвегія, як держава, що є учасником усіх зазначених міжнародних угод, активно інтегрувала їхні положення у свою національну правову систему, формуючи ефективну модель захисту прав дітей. Ключовим нормативно-правовим актом є Закон про охорону дитинства (1992 року) [10]. Цей закон закріплює систему державного втручання у випадках, коли існує загроза фізичному чи психічному благополуччю дитини, з особливим акцентом на превентивних заходах та ранньому виявленні проблем у сім'ї. Соціальні служби наділені широкими повноваженнями для здійснення негайного втручання без рішення суду в екстрених ситуаціях, де існує ризик для життя чи здоров'я дитини. Водночас значна увага приділяється роботі з родинами: соціальні служби пропонують психологічну допомогу, консультування, фінансову підтримку, організацію тимчасового розміщення дітей у прийомних сім'ях із пріоритетом подальшого повернення дитини в біологічну сім'ю після стабілізації ситуації.

Ще одним важливим елементом національного законодавства є Закон про дітей та батьків (1981 року) [2]. Він регулює сімейні правовідносини, встановлює порядок визначення опіки, аліментів, встановлення батьківства, а також гарантує право дитини на участь у прийнятті рішень, що її безпосередньо стосуються. Згідно з нормами *Barneloven*, починаючи з 7-річного віку дитина має право висловлювати свою думку у справах, що зачіпають її інтереси, а з 12 років її позиція стає обов'язковою до врахування судовими та адміністративними органами. Такий підхід повністю відповідає положенням Конвенції ООН про права дитини, забезпечуючи реальну участь дитини у визначенні власного життєвого шляху.

Особливістю норвезької моделі є високий рівень міжвідомчої координації соціальних служб, органів охорони здоров'я, освіти, правоохоронних органів та органів юстиції. Завдяки цьому забезпечується комплексний підхід до виявлення, попередження та вирішення проблем, пов'язаних із порушенням прав дитини. Соціальні служби мають не лише функції контролю, а насамперед виступають як органи підтримки та допомоги сім'ям, запобігаючи ескалації конфліктів та мінімізуючи випадки розлучення дітей з батьками.

У 2021 році ухвалено новий Закон про добробут дітей, який набув чинності у 2023 році [11]. Цей закон посилив участь дитини в процесі прийняття рішень, розширив профілактичну допомогу сім'ям і вдосконалив систему нагляду за роботою соціальних служб. Думка дитини є центральним елементом в оцінці її найкращих інтересів. Запроваджено незалежні органи моніторингу, що контролюють законність ухвалених рішень, посилено захист прав дітей у прийомних сім'ях. Нове законодавство відображає сучасний підхід до захисту прав дітей, поєднуючи раннє втручання, підтримку сімей та забезпечення прозорості державних рішень.

Загалом система захисту прав дітей у Норвегії побудована на принципі найкращих інтересів дитини, пріоритеті профілактики, широких повноваженнях соціальних служб та міжвідомчій співпраці, що робить її однією з найефективніших у Європі.

Система соціального захисту дітей у Норвегії базується на комплексному поєднанні державної підтримки, міжвідомчої співпраці та превентивних заходів. Центральну роль відіграє Міністерство сім'ї і дітей, Норвезьке управління у справах дітей, молоді та сім'ї (*Bufetat*), що координує роботу місцевих органів опіки (*Barneverntjenesten*). Останні здійснюють виявлення випадків загрози дитині, невідкладно реагують на сигнали, проводять оцінку ситуації із залученням медичних, освітніх і правоохоронних органів, та приймають рішення з урахуванням думки дитини [1,3,16,17].

Окрім кризових втручань, система надає сім'ям добровільну підтримку – психологічні, фінансові й консультативні послуги з метою стабілізації умов виховання. У випадках неможливості проживання дитини в біологічній родині передбачено розміщення у прийомних сім'ях, відібраних за чіткими критеріями. Соціальні служби супроводжують прийомні родини, контролюючи умови утримання дитини та надаючи допомогу в адаптації.

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

Особлива увага приділяється профілактиці, що реалізується через муніципальні освітні програми для батьків, консультаційні центри та програми психосоціальної реабілітації дітей, які зазнали насильства чи нехтування. Для захисту прав дітей діє багаторівнева система контролю: адміністративний нагляд (Statsforvalteren), судовий перегляд рішень соціальних служб і громадський моніторинг правозахисних організацій. Така модель забезпечує баланс між правами дитини, батьківськими правами та державними обов'язками, створюючи ефективну систему захисту дитинства.

Громадські організації та міжнародні ініціативи в Норвегії активно доповнюють роботу державних соціальних служб, зміцнюючи систему захисту прав дітей. Ключову роль відіграє організація Save the Children Norway (Redd Barna), що займається адвокацією прав дітей, надає психологічну підтримку, проводить освітні кампанії та допомагає дітям-біженцям. Важливим незалежним органом є Norwegian Ombudsman for Children (Barneombudet), який здійснює моніторинг дотримання прав дітей, впливає на формування законодавства та захищає інтереси неповнолітніх у різних сферах життя. Значну підтримку вразливим категоріям дітей надає також UNICEF в Норвегії, зосереджуючись на доступі до освіти, охорони здоров'я та соціальної інтеграції дітей мігрантів і біженців. Громадські організації активно співпрацюють із державними структурами, здійснюють незалежний моніторинг реалізації політики захисту дітей, проводять освітні програми для батьків і фахівців, а також беруть участь у розробці нових законодавчих ініціатив, сприяючи вдосконаленню системи соціального захисту дітей у Норвегії [7,18].

З метою вивчення думки представників громадськості щодо особливостей функціонування системи захисту прав дітей у Норвегії та визначення можливостей її адаптації до сучасних українських умов було проведено емпіричне дослідження, головний акцент в якому зроблено на виявленні тих елементів норвезької моделі, які можуть бути запозичені для вдосконалення національної системи соціального захисту дітей в Україні, а також на визначенні можливих бар'єрів та складнощів, що можуть виникнути під час адаптації іноземного досвіду.

Дослідження передбачало виконання низки завдань, зокрема: виявлення сильних сторін норвезької системи очима практиків, які безпосередньо залучені до захисту прав дітей у Норвегії та Україні; оцінку її ефективності; аналіз специфічних аспектів, які можуть викликати труднощі при імплементації аналогічних підходів в українських реаліях, зокрема у контексті правових, соціальних та фінансово-економічних особливостей функціонування української держави; а також розробку практичних рекомендацій щодо доцільного та ефективного використання норвезького досвіду в Україні.

Емпірична частина дослідження базувалася на проведенні онлайн-опитування (авторська анкета – Ницімна Ірина) серед фахівців різних сфер, діяльність яких безпосередньо пов'язана із захистом прав дітей у Норвегії. Загалом було опитано 26 респондентів – соціальних працівників, представників громадських організацій, державних службовців органів опіки (Barnevernet), освітян, кураторів центрів допомоги українцям, медичних працівників, а також інших фахівців, які мають безпосереднє практичне уявлення про особливості функціонування норвезької системи захисту прав дітей. Анкету для опитування було розроблено з урахуванням специфіки тематики дослідження, адаптовано та перекладено норвезькою мовою для забезпечення її повної зрозумілості учасникам опитування.

У процесі дослідження реалізовано послідовні етапи: підготовчий – формулювання мети, завдань, розробка анкетних питань; емпіричний – збір інформації за допомогою онлайн-анкетування; аналітичний – обробка отриманих даних, їх кількісний та якісний аналіз; узагальнюючий – формування висновків та рекомендацій.

Методологічною основою дослідження слугували кількісні та якісні соціологічні методи. Основним інструментом збору даних стала анкета, яка дозволила отримати

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

стандартизовані відповіді від респондентів. Статистична обробка результатів дала змогу виявити основні закономірності та тенденції, а якісний аналіз відповідей дозволив глибше зрозуміти практичний контекст застосування тих чи інших підходів у системі захисту прав дітей. Зібрані дані дали змогу систематизувати результати та обґрунтувати доцільність впровадження окремих елементів норвезької моделі в українській практиці.

Дослідження проводилося з дотриманням усіх етичних стандартів соціологічних досліджень: забезпечено повну анонімність респондентів, добровільність участі, відсутність тиску під час опитування та коректне використання отриманих даних винятково у наукових цілях.

Отримані результати дозволили сформулювати обґрунтовані висновки щодо ключових сильних сторін норвезької системи – ефективної роботи соціальних служб, міжвідомчої співпраці, акценту на раннє втручання та підтримку сімей до виникнення критичних ситуацій – а також окреслити головні бар'єри для адаптації таких підходів в Україні, серед яких – недостатня координація між різними державними органами, обмежене фінансування соціальної сфери та необхідність змін у правовій базі.

Серед респондентів представлено п'ять професійних груп: представники громадських організацій (9 осіб, 34,6%), працівники соціальних служб (6 осіб, 23,1%), працівники освіти (6 осіб, 23,1%), державні службовці (3 особи, 11,5%) та інші (2 особи, 7,7%). Такий розподіл дозволив охопити ключові категорії фахівців, які безпосередньо або опосередковано залучені до сфери захисту прав дітей та соціальної політики.

За віковою структурою, респонденти представляли діапазон від 25 до 56 років, з найбільшою кількістю відповідей від осіб віком 27, 31, 33, 35 і 50 років, які по 2 особи (7,7%) кожного віку. Решта вікових категорій були представлені по одному респонденту (3,8%). Така структура респондентів демонструє різновікову аудиторію, що дозволяє забезпечити глибший аналіз з урахуванням життєвого досвіду та професійного розвитку.

Щодо гендерного розподілу, більшість учасників становили жінки – 22 особи (84,6%), чоловіків було 4 особи (15,4%). Це узгоджується з тенденцією переважання жінок у сфері соціального захисту та громадських ініціатив і водночас не виключає чоловічого погляду на досліджувані питання.

Слід звернути увагу на питання загального сприйняття норвезької системи захисту прав дітей серед респондентів, оскільки це дозволяє оцінити рівень довіри до цієї моделі та визначити можливі бар'єри для її адаптації в Україні. Важливо врахувати відмінності у відповідях між різними групами респондентів, що може свідчити про професійні особливості їхнього сприйняття соціальної політики. Інформація щодо розподілу відповідей респондентів за групами наведена в табл. 1.

Таблиця 1

Оцінка ефективності системи захисту прав дітей у Норвегії

Оцінка ефективності	Працівники соцслужб (6)	Держслужбовці (3)	Громадські організації (9)	Працівник и освіти (6)	Інші фахівці (2)	Загалом (26)
Дуже ефективна	3	2	4	2	1	12
Скоріше ефективна	2	1	4	4	3	14
Нейтральна	1	-	1	-	-	2
Скоріше неефективна	-	-	-	-	-	-
Зовсім	-	-	-	-	-	-

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

неефективна						
-------------	--	--	--	--	--	--

Респонденти високо оцінили ефективність норвезької системи захисту прав дітей: 46,2% визнали її «дуже ефективною», 53,8% – «скоріше ефективною», жоден не дав негативної оцінки, що свідчить про загальну позитивну оцінку моделі. Серед основних переваг 84,6% опитаних відзначили ефективність соціальних служб, 80,8% – розвинену законодавчу базу, 73,1% – роль громадських організацій і 65,4% – високий рівень фінансування.

Щодо можливостей адаптації: 73,1% вважають її частково можливою, 23,1% – значною мірою, 3,8% – повністю, жоден не вказав на неможливість адаптації. Основними бар'єрами названо соціально-культурні відмінності (76,9%), різницю в законодавстві (53,8%), недостатнє фінансування (42,3%) та брак підготовки фахівців (15,4%).

Найбільш позитивно систему оцінили представники громадських організацій та соціальних служб, тоді як державні службовці, а також старші респонденти частіше дотримувалися нейтральної позиції, вказуючи на можливі складнощі впровадження в Україні. Загалом результати демонструють довіру до ефективності норвезької моделі та виділяють ключові аспекти, що можуть бути адаптовані в українських умовах.

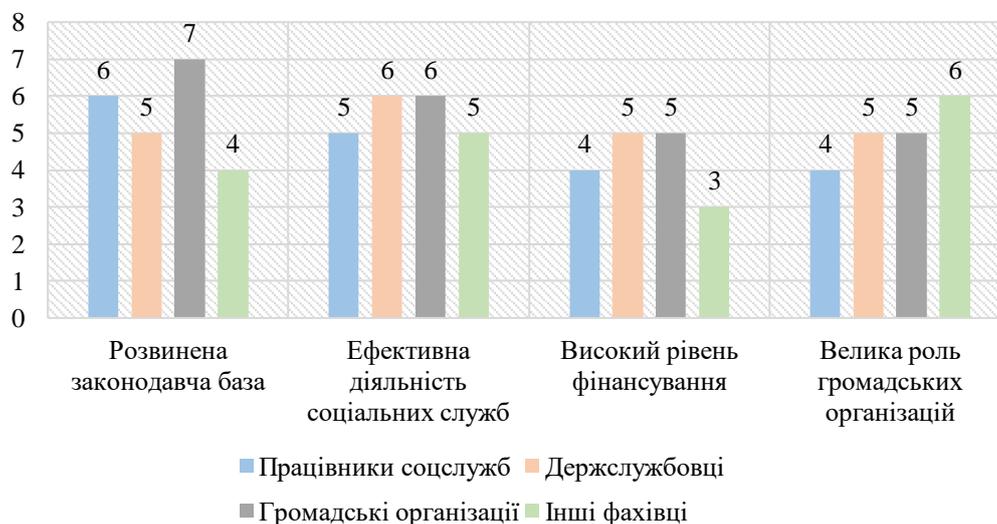

Рис. 1 Основні переваги норвезької системи захисту прав дітей.

Результати показують, що найвищу оцінку серед респондентів отримала розвинена законодавча база, що свідчить про важливість чітких правових основ у захисті прав дітей. Другим за значущістю фактором названо ефективну роботу соціальних служб, особливо серед працівників цієї сфери та представників громадських організацій, які безпосередньо працюють із дітьми. Значну увагу респонденти також приділили державному фінансуванню, підкреслюючи його роль у стабільній роботі соціальних служб, зокрема серед держслужбовців, які працюють з бюджетними ресурсами.

Роль громадських організацій оцінили дещо нижче, що може свідчити про домінуюче сприйняття державних механізмів як основних у системі захисту дітей. Загалом, законодавство, професійна робота соціальних служб і достатнє фінансування розглядаються як ключові чинники успішної моделі, тоді як менша роль громадських організацій відображає певні особливості сприйняття, які важливо врахувати під час адаптації досвіду в Україні.

Важливим аспектом дослідження є оцінка можливостей адаптації норвезької системи соціального захисту дітей в іншій країні, зокрема в Україні. Відповіді респондентів дозволяють визначити ступінь реалістичності такого впровадження, а також ймовірні обмеження, які можуть ускладнити цей процес. Оскільки адаптація іноземного досвіду потребує врахування юридичних, економічних та соціокультурних

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

особливостей, оцінка цього питання від різних груп учасників є особливо важливою. Інформація щодо цього питання наведена в табл. 2.

Таблиця 2

Оцінка можливості адаптації норвезької системи захисту прав дітей в іншій країні

Оцінка можливості адаптації	Працівники соцслужб (6)	Держслужбовці (3)	Громадські організації (9)	Працівники освіти (6)	Інші фахівці (2)	Загалом (26)
1	2	3	4	5	6	7
Повністю	1	-	2	1	1	5
Значною мірою	2	2	4	2	1	11
Частково	3	1	3	2	-	10
Скоріше ні	-	-	-	1	-	1
Майже неможливо	-	-	-	-	-	-
Абсолютно ні	-	-	-	-	-	-

Результати опитування свідчать про оптимістичне ставлення респондентів до адаптації норвезької моделі: більшість вважає її частково або значною мірою придатною для впровадження. Жоден учасник не обрав варіантів «Абсолютно ні» чи «Майже неможливо», що підтверджує загальну віру в можливість використання окремих елементів системи. Державні службовці частіше обирали варіант «частково», зважаючи на відмінності у фінансуванні й організації соціальної політики.

Соціальні працівники та представники громадських організацій частіше зазначали, що система може бути адаптована значною мірою, орієнтуючись на універсальність соціальних програм. Загалом більшість респондентів вважає, що повна адаптація малоймовірна, однак окремі ефективні механізми можна успішно запровадити в Україні.

Одним із важливих питань дослідження є визначення можливих перешкод для адаптації норвезької системи захисту прав дітей в інших країнах, зокрема в Україні. Відповіді респондентів дозволяють не лише оцінити об'єктивні виклики, але й зрозуміти, які аспекти потребують найбільшої уваги при розробці стратегій адаптації. Враховуючи те, що учасники могли обирати декілька варіантів, результати дають змогу виявити найбільш критичні бар'єри, які сприймаються як головні перешкоди впровадження (Рис.2.).

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

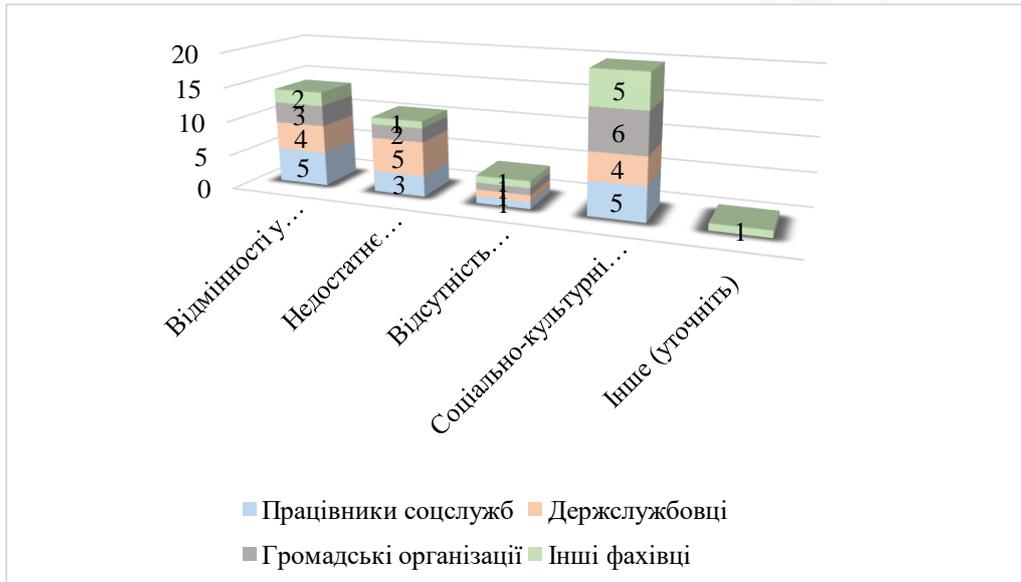

Рис. 2 Основні труднощі при впровадженні норвезького досвіду в іншій країні.

88% респондентів підтримали посилення законодавства та активнішу роль держави у захисті прав дітей, зокрема шляхом створення механізмів контролю та відповідальності. Питання врахування думки дитини майже одностайно підтримали 96% опитаних, наголошуючи на реальній участі дитини у судових і адміністративних процедурах. 84% визнали підготовку фахівців ключовою – особливо важливою є практична освіта соціальних працівників, юристів і психологів.

80% учасників наголосили на важливості сталого фінансування соціальних послуг, незалежно від політичної ситуації. 92% підтримали зміцнення ролі сім'ї та програми батьківської підтримки. Також 88% виступили за надання допомоги без дискримінації та з мінімізацією бюрократії. 76% підтримали адаптацію міжнародного досвіду, з урахуванням національного контексту.

Отже, найбільшими перешкодами для адаптації норвезької моделі названо різницю в законодавстві, обмежене фінансування та нестачу підготовлених фахівців. Соціокультурні відмінності залишаються важливим чинником, який потрібно врахувати під час впровадження змін.

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

Рис. 3. Результати опитування респондентів з Норвегії щодо адаптації системи захисту прав дітей.

Окрім основних труднощів, деякі респонденти зазначили бюрократичні перепони, недовіру до соцслужб і низьку правову обізнаність щодо прав дітей. Це вказує на потребу не лише в інституційних реформах, а й у просвітницьких заходах та залученні громадськості.

Результати опитування свідчать, що адаптація норвезької моделі вимагає не лише змін у законодавстві, а й інвестицій у соцзабезпечення, підготовку кадрів і інформаційну підтримку.

На останнє запитання респонденти вказували практики, які можна запозичити. У відкритому форматі вони окреслили основні елементи моделі, що заслуговують на впровадження. Загальна кількість виборів перевищила число учасників (26 осіб), що дозволило виокремити ключові напрями:

- система раннього втручання в соціальну ситуацію дитини (12 відповідей);
- мультидисциплінарний підхід (11);
- державне фінансування допомоги сім'ям (9);
- правовий захист дітей у сімейних конфліктах (7);
- незалежність соціальних служб (6);
- професійна підготовка працівників (5).

Ці результати окреслюють бачення респондентів щодо найефективніших аспектів норвезької системи.

Висновки та перспективи подальших наукових досліджень. Досвід Норвегії підтверджує ефективність комплексного підходу до захисту прав дитини, що поєднує правові, соціальні та профілактичні заходи. Україна має потенціал для впровадження провідних елементів цієї моделі, що сприятиме підвищенню ефективності національної системи захисту дитинства. Виникає потреба у подальших дослідженнях норвезької системи підтримки дітей в кризових ситуаціях, забезпечення своєчасного втручання, зменшення бюрократичних перешкод і підвищення якості соціальних послуг.

Автори висловлюють щиру подяку норвезьким колегам, спеціалістам із захисту дітей (Barneverntjenesten) Sandra Sukele, May- Britt Nordgård, які надали цінну підтримку

під час емпіричного етапу дослідження, сприяли та допомогли встановити контакт із фахівцями системи Barnevernet у Норвегії. Цей внесок був важливим для глибшого розуміння особливостей функціонування соціальних служб у Норвегії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir). (2018). Barnevernets hovedoppgaver og ansvar. URL: <https://www.bufdir.no>
2. Barneloven (1981). Lov om barn og foreldre (barnelova) av 8. april 1981 nr. 7. Lovdata. URL: <https://lovdata.no/dokument/NLE/lov/1981-04-08-7>
3. Barneombudet (2023). Om Barneombudet. URL: <https://www.barneombudet.no>
4. Convention on the Rights of the Child <https://www.ohchr.org/sites/default/files/crc.pdf>
5. Council of Europe. (1996). European Convention on the Exercise of Children's Rights. Adopted on 25 January 1996, entered into force on 1 July 2000. European Treaty Series (ETS) No. 160. URL: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=treaty-detail&treaty-num=160>
6. Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse (2007) <https://rm.coe.int/1680084822>
7. Forandringsfabrikken (2023). Rettighetsarbeid for barn og unge i Norge. URL: <https://www.forandringsfabrikken.no>
8. Jeanette Skoglund, Geraldine Mabile & Renee Thørnblad (2024) Contact with parents from childhood to adulthood – a longitudinal study of children in kinship care and non-kinship care, *European Journal of Social Work*, 27:3, 464-477, DOI: 10.1080/13691457.2023.2208768
9. Justyna Mroczkowska (2024) Efficacy in working with migrant families in child welfare services: influencing factors, *European Journal of Social Work*, 27:2, 307-321, DOI: 10.1080/13691457.2023.2284663
10. Lov om barneverntjenester (barnevernloven) (1992) <https://lovdata.no/dokument/NLO/lov/1992-07-17-100>
11. Lov om barnevern (barnevernsloven) 2021 <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2021-06-18-97>
12. Malin Fævelen, Rita Sørly & Bente Heggem Kojan (2024) 'Good parenting' among middle-class families: a narrative positioning analysis of Norwegian child welfare workers' stories, *European Journal of Social Work*, 27:3, 534-545, DOI: 10.1080/13691457.2023.2255392
13. Minela Kvacic & Randi Wærdahl (2024) Trust and Power in the Space Between Visibility and Invisibility. Exploring Digital and Social Media Practices in Norwegian Child Welfare Services, *European Journal of Social Work*, 27:1, 96-107, DOI: 10.1080/13691457.2022.2099350
14. Marina S. Sletten & Catharina Bjørkquist (2021) Professionals' tinkering with standardised tools: dynamics involving actors and tools in child welfare practices, *European Journal of Social Work*, 24:5, 749-760, DOI: 10.1080/13691457.2020.1793114
15. Marit Skivenes (2023) Exploring populations view on thresholds and reasons for child protection intervention – comparing England, Norway, Poland and Romania, *European Journal of Social Work*, 26:1, 92-107, DOI: 10.1080/13691457.2021.1995706
16. Norges Offentlige Utredninger (NOU). (2012). Bedre beskyttelse av barns utvikling (NOU 2012:5). Oslo: Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. URL: <https://www.regjeringen.no>
17. Norwegian Ministry of Children and Families. <https://www.regjeringen.no/en/dep/bfd/id298/>
18. UNICEF Norge (2023). Barns rettigheter og UNICEF Norges arbeid i Norge. URL: <https://www.unicef.no>
19. Veronika Paulsen, Stian H. Thoresen & Christian Wendelborg (2023) Outcomes in adulthood among former child welfare services recipients: findings from a Norwegian registry study covering two decades, *European Journal of Social Work*, 26:3, 411-427, DOI: 10.1080/13691457.2021.2016646
20. Бровко А. Г. Особливості соціальної політики Королівства Норвегія на сучасному етапі. *Література та культура Полісся № 94. Серія "Історичні науки" № 11*. URL: <http://lib.ndu.edu.ua/dspace/bitstream/123456789/1132/1/16.pdf>
21. Медулич С. Особливості соціальної роботи в Норвегії. *Соціальна робота і освіта*. № 1. 2014. С. 43-50. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/25057/1/Medulych.PDF>

REFERENCES

1. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir). (2018). Barnevernets hovedoppgaver og ansvar. URL: <https://www.bufdir.no>
2. Barneloven (1981). Lov om barn og foreldre (barnelova) av 8. april 1981 nr. 7. Lovdata. URL: <https://lovdata.no/dokument/NLE/lov/1981-04-08-7>
3. Barneombudet (2023). Om Barneombudet. URL: <https://www.barneombudet.no>
4. Convention on the Rights of the Child <https://www.ohchr.org/sites/default/files/crc.pdf>
5. Council of Europe. (1996). European Convention on the Exercise of Children's Rights. Adopted on 25 January 1996, entered into force on 1 July 2000. European Treaty Series (ETS) No. 160. URL: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=treaty-detail&treaty-num=160>
6. Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse (2007) <https://rm.coe.int/1680084822>
7. Forandringsfabrikken (2023). Rettighetsarbeid for barn og unge i Norge. URL: <https://www.forandringsfabrikken.no>
8. Jeanette Skoglund, Geraldine Mabile & Renee Thørnblad (2024) Contact with parents from childhood to adulthood – a longitudinal study of children in kinship care and non-kinship care, European Journal of Social Work, 27:3, 464-477, DOI: 10.1080/13691457.2023.2208768
9. Justyna Mroczkowska (2024) Efficacy in working with migrant families in child welfare services: influencing factors, European Journal of Social Work, 27:2, 307-321, DOI: 10.1080/13691457.2023.2284663
10. Lov om barneverntjenester (barnevernloven) (1992) <https://lovdata.no/dokument/NLO/lov/1992-07-17-100>
11. Lov om barnevern (barnevernsloven) 2021 <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2021-06-18-97>
12. Malin Fævelen, Rita Sørly & Bente Heggem Kojan (2024) 'Good parenting' among middle-class families: a narrative positioning analysis of Norwegian child welfare workers' stories, European Journal of Social Work, 27:3, 534-545, DOI: 10.1080/13691457.2023.2255392
13. Minela Kvacic & Randi Wærdahl (2024) Trust and Power in the Space Between Visibility and Invisibility. Exploring Digital and Social Media Practices in Norwegian Child Welfare Services, European Journal of Social Work, 27:1, 96-107, DOI: 10.1080/13691457.2022.2099350
14. Marina S. Sletten & Catharina Bjørkquist (2021) Professionals' tinkering with standardised tools: dynamics involving actors and tools in child welfare practices, European Journal of Social Work, 24:5, 749-760, DOI: 10.1080/13691457.2020.1793114
15. Marit Skivenes (2023) Exploring populations view on thresholds and reasons for child protection intervention – comparing England, Norway, Poland and Romania, European Journal of Social Work, 26:1, 92-107, DOI: 10.1080/13691457.2021.1995706
16. Norges Offentlige Utredninger (NOU). (2012). Bedre beskyttelse av barns utvikling (NOU 2012:5). Oslo: Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. URL: <https://www.regjeringen.no>
17. Norwegian Ministry of Children and Families. <https://www.regjeringen.no/en/dep/bfd/id298/>
18. UNICEF Norge (2023). Barns rettigheter og UNICEF Norges arbeid i Norge. URL: <https://www.unicef.no>
19. Veronika Paulsen, Stian H. Thoresen & Christian Wendelborg (2023) Outcomes in adulthood among former child welfare services recipients: findings from a Norwegian registry study covering two decades, European Journal of Social Work, 26:3, 411-427, DOI: 10.1080/13691457.2021.2016646
20. Brovko A. H. Osoblyvosti sotsialnoi polityky Korolivstva Norvehiia na suchasnomu etapi. Literatura ta kultura Polissia № 94. Seriiia «Istorychni nauky» № 11.- (Peculiarities of the social policy of the Kingdom of Norway at the present stage. Literature and culture of Polissya No. 94. Series «Historical Sciences» No. 11) URL: <http://lib.ndu.edu.ua/dspace/bitstream/123456789/1132/1/16.pdf>
21. Medulych S. Osoblyvosti sotsialnoi roboty v Norvehii. Social Work and Education. № 1. – (Peculiarities of social work in Norway. Social Work and Education. No. 1) 2014. S. 43-50. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/25057/1/Medulych.PDF>